

Parc Natural del Garraf

Begues

Ubicació

Comarca:	Baix Llobregat
Lloc/Adreça:	Massís del Garraf
Emplaçament	Sud del municipi
Alçada:	375

Coordenades:

Latitud:	41.31214
Longitud:	1.90047
UTM Est (X):	407965
UTM Nord (Y):	4573992

Classificació

Número de fitxa	08020 - 387
Àmbit:	Patrimoni natural
Tipologia	Zona d'interès
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Pla Especial del Parc del Garraf DOGC núm. 3592 d'11 de març de 2002.
Accés	Fàcil
Ús actual:	Social
Titularitat	Pública
Titular:	Diputació de Barcelona
Autoria de la fitxa	Josep Anton Pérez
Data de registre de la fitxa:	dv., 19/06/2009 - 02:00

Descripció

El Parc Natural del Garraf es troba entre les comarques del Baix Llobregat, l'Alt Penedès i el Garraf, al sector sud-oest de l'anomenada Serralada Litoral Catalana. Els seus límits són la vall inferior del Llobregat,

la mar Mediterrània i la depressió del Penedès. Ocupa una extensió de 12.820 hectàrees, la major part de les quals pertanyen al terme municipal de Begues.

El Parc Natural el formen dues grans unitats ben diferenciades geològicament: una, de roques calcàries, i dolomies i una petita banda de gresos vermellosos, a l'extrem oriental del parc.

És un paisatge eminentment rocós i agressiu, amb nombroses cavitats subterrànies formades per l'acció de l'aigua sobre la pedra calcària. El relleu està solcat per rieres seques encaixades entre el rocam, conegudes com a fondos. Els cims més alts són la Morella (594,6 m) i el Rascler (572 m). La pedra calcària, que compon gairebé la totalitat del massís, en contacte amb l'aigua i l'aire, ha proporcionat, per fenòmens de dissolució, la formació dels processos anomenats càrstics: coves, avencs, dolines i rasclers. Ben diferent és la zona d'Eramprunyà, caracteritzada per gresos i conglomerats de colors rogencs que constitueixen un paisatge força abrupte.

El relleu més destacat del Garraf és el modelat càrstic, és propi de les regions calcàries, on l'acció erosiva de l'aigua exerceix fenòmens de corrosió superficial i subterrània de les calcàries, originant uns relleus específics i uns determinats fenòmens de circulació hídrica. La morfologia càrstica del massís condiciona la hidrologia de la zona. D'aquesta manera, la conca de drenatge ve definida per les aigües superficials, pràcticament nul·les, i les aigües subterrànies, de les quals destaca el riu subterrani de la Falconera, de 600 m de recorregut, una fondària sota el nivell del mar de 81 m i un cabal mig de 500 l/s, arribant als 200 l/s en períodes d'estiatge i als 10.000 l/s en fortes avingudes. La situació costanera determina un clima típicament mediterrani: pluges a la primavera i la tardor, escasses però torrencials, i temperatures suaus; hiverns temperats i estius calorosos i eixuts.

Bona part de Garraf ens ofereix un paisatge mediterrani meridional. La vegetació que el caracteritza és un matollar dens d'un a tres metres d'alçària on dominen el garric i el llentiscle i on creixen el margalló, el càrritx i altres espècies de procedència africana.

A l'interior, trobem fragments d'alzinar i pinedes de pi blanc la majoria afectats pels incendis forestals i avui en procés de regeneració. En els fondos o valls tancades es troba la vegetació típica de l'alzinar, com és la mateixa alzina, el boix, la roja, el lligabosc o el marfull. Les dures condicions ambientals del massís (gran insolació, manca d'aigua, escassa vegetació i relleu molt abrupte) no permeten que hi visqui una fauna rica i exuberant. Aquest mateix factor és el que dona interès a la original fauna que hi viu, formada per una sèrie d'espècies adaptades a aquestes condicions. Com a ocells representatius podem esmentar: la merla roquera, la merla blava, el còlit negre i el còlit ros, l'hortolà, la cogullada fosca i el trobat. A més, la inhospitalitat d'aquestes muntanyes ha permès que encara hi visquin algunes espècies que es troben en perill d'extinció com el falcó i l'àliga perdiguera, a part d'altres rapinyaires. El vessant litoral del massís ofereix també una oportunitat als ocells marins que ha estat aprofitada recentment pel corb marí. La confluència d'ambients ecològics que es produeix al massís -transició entre l'alzinar i la màquia de garric i margalló- es reflecteix també en la fauna herpetològica (molt sensible a aquests canvis), de manera que podem trobar espècies de caràcter termòfil i procedència nordafricana com la serp de ferradura i l'escurçó ibèric, juntament amb altres de caràcter centreeuropeu com la salamandra i la noia. Finalment, el gran desenvolupament del sistema càrstic ha permès la formació d'una interessant vida cavernícola.

Observacions:

A més de Begues, l'àrea que ocupa el Parc inclou els següents municipis: Avinyonet del Penedès, Castelldefels, Gavà, Olesa de Bonesvalls, Sant Pere de Ribes, Sitges i Vilanova i la Geltrú.

L'òrgan gestor del Parc és l'Àrea d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona, les oficines al Parc estan situades a la carretera de Rat Penat a Plana Novella, km 3,5 08870 Sitges. El Parc del Garraf forma part de la Xarxa de Parcs Naturals, promoguts i gestionats per la Diputació de Barcelona. El Pla especial del Parc del Garraf va ser aprovat en data 24 de maig i 16 de desembre de 1986 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 805 de 18 de febrer de 1987. Ha estat modificat en data 22 de novembre de 1995 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 2157 de 22 de gener de 1996, i en data 19 de novembre de 2001 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 3592 d'11 de març de 2002. El Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona gestiona aquest espai protegit en

col·laboració amb els municipis que en formen part i amb la participació de diversos sectors implicats. Des de l'any 2000, el parc està agermanat amb la Riserva Naturale Monte Soratte, i des de l'any 2001 amb el Parco Naturale della Maremma. El conveni de col·laboració entre el Parc Natural del Garraf i la Riserva Naturale Monte Soratte ha propiciat l'agermanament entre dos municipis d'ambdós parcs: Begues, per la part catalana i Sant'Oreste, per la part italiana.

El principal objectiu de la gestió del parc és, mitjançant fórmules participatives i de consens, donar compliment al seu pla especial garantint: la preservació dels valors naturals i culturals, l'ús públic ordenat de la muntanya, les demandes culturals, pedagògiques i científiques i el desenvolupament socioeconòmic.

(Continuació història)

Igualment, l'home ha explotat els recursos del massís des de temps immemorial, començant per la variscita, un fosfat d'alumini de color verd que es troba en les pissarres paleozoiques de Gavà, emprat en el neolític per a fer-ne denes de collaret, cosa que originà les mines més antigues conegudes a la península Ibèrica (3.400 aC). També el ferro, la pedra calcària, la calç, el gres del Bundsandstein i el ciment han motivat explotacions mineres des dels temps ibèrics fins a l'actualitat, tot transformant el relleu i el sòls del massís. També d'altres recursos naturals, com la fusta, el margalló i les terres cultivables, han estat objecte d'aprofitament intensiu des de temps remots.

Història

El paisatge actual del massís de Garraf és el resultat de la forta humanització que aquest ha sofert des del paleolític fins a l'actualitat. Segons les dades paleoambientals obtingudes en les excavacions arqueològiques a partir d'estudis antracològics i carpològics, que permeten la reconstrucció hipotètica de la flora del massís a partir del neolític, sembla que entre el quart i el segon mil·lenni aC hi devia dominar un bosc mixt amb una associació d'alzinar litoral amb roure de fulla petita (*Quercetum ilicis galloprovinciales* ssp.

Quercetosum faginae), variant calcícola de l'alzinar similar a la que avui persisteix en algunes zones dels Ports de Tortosa entre els 500 i els 1.000 m d'alçada. A més de les espècies que donen nom a l'associació, se'n documenten d'altres, com l'aladern, el fals aladern, l'arboç, el sever i la blada.

Cap al 3.800 aC és documentada la introducció dels primers conreus de blat, d'espelta i d'ordi (*Triticum monococcum*, *triticum dicoccum* i *Hordeum vulgare*), alhora que comença la degradació antròpica del bosc a causa de les pràctiques agrícoles fonamentades en el sistema d'artigues, cosa que fomentà la flora heliòfila. Cap al 1.000 aC, a la Vall de Begues, l'associació primitiva havia estat substituïda per una màquia litoral de garric i margalló (*Quercolentiscetum*), amb predomini del pi blanc acompanyat d'ullastre, llentiscle i arçot, sense que arribés a desaparèixer completament d'alzinar. Moment en que també hi apareix el conreu del blat modern (*Triticum aestivum*) i del lledoner (*Celtis australis*).

Amb l'arribada dels romans, si fa no fa, començaran els conreus d'ordi modern i, en particular, de la vinya (*Vitis vinifera*). Aquest darrer conreu serà el dominant al massís fins gairebé a l'actualitat, amb dos moments culminants en què féu retrocedir el bosc en vastes àrees, el primer als voltants del naixement de Crist, quan el vi del Baix Llobregat, el Vallès i el Maresme conquerí una bona part del mercat de la ciutat de Roma², i la darrera el s.XIX, quan la fil·loxera destruï la vinya francesa. Al final d'aquest segle, també la vinya de Garraf fou damnada i s'inicià el pas cap al bosc, que fou en bona part truncat per l'incendi de 1982. En època romana, el bosc podia haver estat d'alzinar esclarissat (*Quercetum ilicis galloprovinciales* ssp.

Arbutetosum), segons dades obtingudes a Viladecans, on sembla documentar-se un clar predomini de l'alzina, acompanyada d'arboç (*Arbutus unedo*) i, molt minoritàriament, de pi (*Pinus halepensis*).

Al llarg de tota la història, i fins a moments ben recents, el massís és habitat per una fauna diversa, amb abundants cèrvids, porcs senglars, lepòrids, llops, guineus, llúdrigues, marts i gats mesquers. A partir del neolític antic, aquestes espècies hauran de competir amb els ramats introduïts per l'home, amb predomini de la cabra sobre l'ovella i amb l'aparició del bou. Posteriorment s'hi incorporà el porc domèstic, juntament amb una importància més gran dels bòvids. Des dels temps medievals, els ramats de cabres i d'ovelles hi

seran dominants, i tindran probablement un paper determinant en l'evolució de la flora. El massís és una barrera orogràfica considerable, de manera que els camins naturals que la travessen han estat sempre clau de les comunicacions entre la depressió del Penedès, la costa i la vall del Llobregat. Això ha motivat la construcció de diversos camins antics que avui estan desapareixent com a resultat de la superposició de les carreteres modernes, de la construcció de pistes forestals i de la invasió del bosc. A causa d'aquesta mateixa complexitat orogràfica, el Garraf ha estat refugi privilegiat de bandolers i de guerilles, fins als maquis dels anys quaranta, i escenari de confrontacions armades, com la batalla de Bighash (any 989), que probablement donà nom al turó de la Desfeta. Com a frontera entre la Catalunya Nova i la Vella, fou base d'alguns dels castells que l'asseguraven (necessitats avui d'una restauració urgent).

Bibliografia

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/index.asp?parc=10>

